

Szervusz, Endre!

Talán nyugodtan tegeződhetünk, igaz ugyan, hogy jóval előbb születél és jóval korábban is mentél el, mint ahogy én világra jöttem. De ha összeszámolom megélt éveidet, akár a fiam is lehetnél. És azért is tegeződhetünk, mert csak nemrégiben kerültünk egy fedél alá, ugyanabban a házban, bár ma is két emelet választana el minket. Túl sok minden nem változott, mióta apósod lakásából örökre elmentél. Az aknából zúg a lift, de én szívesebben megyek fel gyalog, ahogyan egykor Te magad is. Útközben egy pillanatra megállok az ajtód előtt, egy kicsit restelkedem, de nincs bátorságom belépni. Egyszer voltam csak a lakásodban, az is nagyon régen történt. Azon töprengök, hogy sokkal tovább lakhattál volna itt, mondjuk egészen addig, amikor először ide kerültem. Tudom, hogy ez kapitális értelmetlenség, hiszen egyébként nem léphetnék be bármikor a szobáidba, amelyeket annyira régen elhagytál, és amelyekben ma a Te múzeumod van. Magam előtt látom halotti maszkodat és próbálok elképzelni, hová is nézel a kihunytt szemiddel, és hirtelen felrémlik előttem, hogy az eget kémleled a szemközti ház fölött. Pontosabban palota fölött, emlékszel a tiszti kaszinóra? Most embereket látnál itt, akik csöndben elmélyülnek valamiben, számolnak. Miközben a harmadik emeleti szobában sétálgatok, elképzelem, ahogyan a hálószobádból pontosan a szemközti tünpanont nézed, de nincs előtted a Citadella a Gellért-hegyen, mint előttem. Két emelettel feljebből talán meglátnám a Budai Várat és a Duna szalagját, de ez egy másik történet. Egyébként, ahogy mondtam, nem sok minden változott.

Mielőtt elfelejteném, egy kicsit megkésve, minden jót kívánok a túl korán meg nem élt százhuszonötödik születésnapod alkalmából, és szorítok Neked, hogy az elkövetkező százhuszonöt évben még több pártfogód és híved legyen. Ez nem lesz nehéz, hiszen már életedben is rengetegen voltak. Képzeld csak, valamelyik nagyokos a két keze ujjain számolta össze az utolsó század legnagyobb poétáit, csak Rólad feledkezett meg valahogy. Hej, ha mondjuk a Szajna partján születesz, bizony másként számolt volna! Nyugodt lehetsz, egyszer az elsők az utolsók közt lesznek, kár, hogy nem érjük meg. Hány első van itt ma is csak azért, mert hullákon gázolt át, ha pedig nem hullákon, hát bizonyára élőkön. Mégsem görbült egyetlen hajuk szála sem, míg mások pontosan ellenkezőleg jártak. Ki csodálkozhatna azután

azon, hogy olyan jól megértettétek egymást csabai névrokonoddal, Áchim Andrissal, azzal a Jánošík-lelkű felnőtt gyerekkel? Elvenni a gazdagoktól, adni a szegényeknek. Nem mintha ezért még ma is bántanák, mert igaz, ahogyan magad is mondd, a halottat nem szabad bántani. Hogyan is tudnák, ha már egyszer gyilkos kéz által pusztult el? De egy ezresben fogadok, hogy ha újra születne, ha mindketten újra születnétek, nem tagadná meg magát, nem tagadnátok meg magatokat semmiért, és Te jól tudod, mit jelent az, ha valakinek ártanak. Emlékezz csak vissza, hogyan feketített be Téged egy holmi Tisza és a hozzá hasonlók. Ki emlékezne ma erre? Mára mindez a Fekete-tenger fenekére került, csak nekem nem fér a fejembe éppen most, amikor a Te halotti maszkod van előttem.

Lassan sötétedik és a levegőben érezni a telet. Az advent a végéhez közeledik és a karácsony az ajtónk előtt toporog. Ha nem mentél volna el, kész színházat látnál most. A kirakatokban megvilágított fenyőfácskák és egy nagy karácsonyfa Vörösmarty mellett. Hány éve már, hogy az ünnepekre hazautaztál. Magam elé tudom képzelni azt az éjszakai tájat a vasúti sínek mentén, a fehér elemben pislákoló tanyákat. Bizonyára az ég is csodálatosan ragyogott, csak Te voltál bánatos mindentől, amit abban a percben éreztél: bárcsak legalább karácsonykor ne lenne magányos az ember, igaz? Ahogyan a felettem lévő ragyogást nézem, hiába igyekszem, nem tudom megérteni, miért van az, hogy csillagvilágok millióit egyetlen egy törvény irányítja, csak mintha itt, a világegyetem egy morzsájában és az öröklét egy pillanatában nem tudnának erről a törvényről, sőt mi több, saját törvényeik szerint cselekszenek. Ki csodálkozhatnék ezután, hogy a világ Ura nem engedi, hogy egy csepp szembeszegüljön az óceánnal? Kiskorom óta a fülemben cseng az intés: aki nem hallgat az okos szóra, annak nem lehet segíteni. Ez lenne Mohács? A farkasemberek már pirkadat óta Betlehem körül ólálkodnak, és a gazemberek úgy jönnek a világra, mintha haza jönnének. Semmi sem áll az útjukba, sőt mi több, tömegek csatlakoznak hozzájuk, hogy mielőbb vezéreikké és királyaikká koronázzák őket. Mellesleg hallottad, hogy a tengeri kalózok már elérték a Dunát?

A karácsony itt van a küszöbön, de sehol egy hópehely, csak a kaszinó, pontosabban most már keres-

Oldřich Kníchal (1939, Homonna) szerkesztő, író, műfordító. 1979 óta Magyarországon él. Szlovákra fordította közel 150 magyar szerző művét (Ady, Nemes Nagy, Pilinszky, erdélyi, szlovákiai és vajdasági magyar költők stb.). Számos alkotása cseh és eszperantó nyelven is megjelent. Tagja a Magyar Írószövetségnek, illetve az ELTE Állami Nyelvvizsga Bizottságának. Több irodalmi díjban részesült.

kedelmi bank feletti égbolt világít szürkésfehéren, egészen elhomályosítja a tekintetet. Hóval egy kicsit vidámabb volna a dolog, de hát ki tehet róla, hogy pont ilyen időben van egyre kevesebb és kevesebb hó. Azt gondolom, Endre, hogy régen megöregedtünk és hogy ezen kívül vajmi kevés dolog változott.

Ahogy mondom, régen történt, hogy először beléptem a múzeummá változtatott szobáidba. A Rákóczi – bocsáss meg: a Kerepesi útra – alkony borult, a járdáról a bérházak sötét udvarait kémleltem, melyek az utolsó vérontás nyomait viselték, és lehet, hogy azon utolsóét, amely romba döntötte ezt a várost, és amelyet szerencsére már nem éltél meg. Nem tudom, hogy tekintesz minderre onnan, nyilván a vérontások mindegyikét össze tudod hasonlítani, és láthatad, hogy az utolsóban majdnem kihuny a világ szeme. Az utóbbi időben gondolatban visszatérek azokra a helyekre, ahol a házak porrá lettek, helyükön újak nőttek. A régi-régi fotográfiákat vizsgálom, hogy értsd, olyan nagyításokat, melyeken a Te ifjúkorodból való pesti utcaszínek láthatók. Az, ami már régen nincs, és ami mindegyre távolabb kerül, ahogyan egy amerikai írta: Pirkadatok a pacsirta (Az már nem jön vissza). És a fájdalom, a szilajság és a halál elmenni és már nem térni vissza... Szóval a halál is visszavonhatatlanul elmúlik. Tudod, amikor belefáradok a szörnyűségesen végtelen zsongásba és utcazajba, elmegyek a dunai híd mellett álló nagycsarnokba, és egy pohárka rizling mellől, a távolból hallgatom, a domború ódon üveg mögül figyelem a kinti robajt és zúgást. A Gellért-hegy lábától villódzó oszlop húzódik a koraesti ködben. Hiszed vagy sem, felrémlik előttem a vonat, amely az éjféle erdélyi pusztaságon át robogott Veled, mikor Isten születésének ünnepére érkezél haza, és újra találkozni készültél a szüleiddel. Végső soron az öcséd jól emlékszik erre, de Marika unokahúgod is sok mindent felidézett Veled kapcsolatban. Szóval abban a hatalmas vásárcsarnokban, ahol egy brit fenség már régen szemet vetett a magyar fokhagymára, átnézek a Dunán, majd végigmegyek a hosszú erkélyen, miközben fentről, mintha a tenyeremen tartanám, figyelem az eladók és vevők nyüzsgését. Megállok a lángosos standnál, ahol főtt

füstöltárut is kínálnak, és ahol az év minden szakában idegen turisták ácsorognak, s fillérekért elégitik ki gasztronómiai vágyaikat. A borkimérésnél meg eszembe jut (Istenem, melyik versedben is áll?) az a mámoros koraesti pillanat a szőlőhegyen. Endre, nem tudom, mentél-e el valaha idegen városból azzal a megmásíthatatlan érzéssel, hogy talán végérvényesen visszatérsz majd ide, úgy hogy az innen haza küldött első képeslap egyben az utolsó is lesz.

Évek óta nézem ezt a várost, a Gellért-hegyet is, de most folyton előttem van. A hegyoldalon álló szent is messze földről érkezett ide, és végül itt találta meg örök nyugalomát. Ha most mellettem állhatnál, megláthatnád, amit korábban sosem láttál, sem a saját ablakodból, sem máshonnan. Ott fönn a Citadella mellett meglátnád a győzedelmes Nikét, vagyis egy teljesen közönséges győzelem-szobrot, ahogyan pálmalevelet tart a feje fölé. Az utolsó nagy vérontás óta áll ott s átvészelt az összes későbbi győzelem és vereség sorscsapásait is. Győztesek maradtak a legyőzöttek után, csak hogy ki kívánna ezen a világon vereséget.

Amikor akkor régen, alkonyatkor, eljöttem a múzeummá alakított szobáidból, elképzeltem a világ halotti maszkját. Nem volt rajta semmi figyelemreméltó, csak az, amit normális ember éppen hogy egy rövid pillanatra képes nézni. Éjszakai menedékemen azután leültem egy mély fotelba és pereméig töltöttem a poharamat. Míg az udvarról felhallatszott a zenekar csattogása, erősen megragadtam a karfát és a mámor függőnye mögött gyorsan kiszabadultam, egy másik világba távolodtam. Ez így talán még jobb is, hisz ki szeretne még egyszer megszületni s újra és újra, a végtelenségig átélni azokat a Mohácsokat. Mondd meg nekem, ki hagyja, hogy töviskoronát tegyenek a fejére, ki alázkodik meg a földig, és végül hagyja magát keresztre feszíteni!

Egyelőre mindenhol csend van, valóban békés az ünnep. Nem tudom, hogy ébren vagyok-e vagy álmodom, hogy alkonyodik-e vagy pirkad. Unalmamban kinézek és látom, hogyan száll alá a hamuszürke égből a fehér pihe. Nézd csak, hogy olvad szét azonnal!

Avar Hajnalka fordítása